Pest'a, Domineca, 28 16 nov. 1869. Nr. 131.—316. Anulu alu doilea MDCCCLXIX.

Locuinti'a Redactorului si Cancelari'a Redactiunii e in Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decâtu numai de la corespundintii regulari ai „Federatiunii." Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esî Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretiulu de Prenumeratiune
Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . . 12 „ „
Pentru Romani'a:
pre an. intregu 40 Lei n. = 16 fl. v. a.
„ 6 lune 20 „ „ = 8 „ „ „
„ 3 — 10 „ „ = 4 „ „ „
Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taes'a timbrale pentru fiesce care publicatiune separatu. In Locnlu deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costâ 10 cr.

Caus'a Tofaleniloru in diet'a Ungariei.

(*Ptiu*) Cetitorii nostri vediura in numerulu trecutu alu „Fed." interpelatiunile adresate in caus'a Tofaleniloru ministriloru de interne si justitia de Al. Romanu.

In urm'a unui morbu neasteptatu ce lu retiene inca si asta-dî in patu, interpellantele Al. Romanu nu potù sê se infatîsieze la siedintiele dietali, pentru a intempinà respunsurile ministriloru asiè, precum se cadeà. Dreptu ace'a, ministrii interpelati se folosira de acésta ocasiune, binevenita pentru ei, si respunsera numai decâtu in siedinti'a dietei de la 25 novembre. Cetitorii nostri voru petè apretiuì aceste respunsuri in intregulu loru, d'in raportulu dietalu ce urmeza mai la vale; totodata voru potè vedè si portarea intolerante a partitei guvernamentali carea, cu tote protestele mai multoru membri romani si ale altoru-a magiari d'in stâng'a estrema, ca sê nu se ièe actu despre respunsurile ministriloru inainte de dechiaratiunea interpellantelui, nu voì a scì nimica, ci trecù la ordinea dîlei, dupa unu sgomotu scandalosu, doveda evidinte a conduitei sale arbitrarie si despotice.

Judece acuma publiculu cetitoriu sensulu loialu alu interpellatiuniloru si cinismulu frivolu, mai vertosu alu ministrului de interne, Paulu Rajner, cu care voì a scapà de respunsabilitatea grea, ce i impuneà securitatea a 300 de cetatiani, deveniti victima justitiei magiare; judece publiculu sarcasmulu amaru, ce lu dovedì majoritatea camerei magiare câtra 300 suflete romane: judece opiniunea publica, daca este, celu putienu, una comformitate intre respunsurile ministriloru de interne si justitia.

Vomu esaminà mai antâiu ambele respunsuri a le ministriloru, si in fine vomu face una comparatiune intre ele, pentru ca adeverulu si neadeverulu sê fia cu atâtu mai lamurite.

Sê incepemu cu respunsulu ministrului de interne. Interpellatiunea a fostu: Cum s'a potutu intemplà, câ de atâtu-a tempu incoce ministeriulu de interne n'a facutu vr'o dispusetiune nece pentru a provedè pre acei nefericiti, nece pentru a-i pune sub acoperementu?

Ce respunde ministrulu la acésta intrebare? Totulu se reduce la atâtu-a, câ T o f a l e n i i n'a u v o i t u s ê s e i n p a c i u e s c a si câ prin urmare bar. A p o r a fostu silitu sê esposesiuneze pre Tofaleni.

Cum asiè? In convictiunea dreptului loru de proprietate, poteau ore Tofalenii sê renuncie, prin una impaciuire, pentru totu-de-un'a la proprietatea loru? Poteau ei ore sê se faca servitori, de buna voia, pentru eternitate baronului Apor? Numai atâtu-a ar' mai trebuì pentru ca poporulu, despoiatu de proprietatea sa prin sentintie basate pre legi injuste feudali, sê primesca éra-si a devenì, si elu insu-si de-una-data cu pamentulu sêu, proprietate a aristocratîei; numai atâtu-a ar' mai trebuì pentru ca sê avemu éra-si institutiunile d'inainte de 1848, candu poporulu erà „glebae adscriptus." Da, noi credemu bucurosu câ, daca Tofalenii aru fi primitu conditiunile „ecuitabili" a le baronului Apor, atunci poteau sê remana in locuintiele loru ca sclavi si servitori ai bar. Apor. Inse poporulu, care este basea statului, inca are conditiunile sale, multu mai juste si mai „ecuitabili" decâtu a le baronului Apor; elu, poporulu, inca are una conditiune, carea nu se pote misticà nece prin Apor nece prin ori-cine: acésta conditiune este, ca poporulu inca sê aiba u n a c a s a s i u n a p a l m a de locu a l u s ê u, unde sê pota traì, dupa sudorea sa, neconturbatu de nimene.

Ministrulu de interne ni mai spune inca, câ câti-va d'intre Tofaleni s'au impacatu. Apoi bine, daca este asiè, veda ei ce au facutu; atâtu-a este inse siguru, câ lipsele estreme potu sê silesca pre cine-va a face ace'a ce elu n'a voitu nece candu sê faca. Nu cum-va câti-va insi d'intre Tofaleni voru fi fostu mai slabi la angeru decâtu pluralitatea loru? Nu cum-va necesitatea estrema a silitu pre acei putieni sê se faca servitori si sclavi baronului Apor? Da, fâra indoiela, câ-ci „necessitas frangit legem."

Audîti inca! Dlu ministru de interne ni mai spune, câ numerulu celoru ce stau sub cerulu liberu nu este de 300 ci numai de 120 insi. Bine, sê credemu dara si noi deocamdata raporteloru „fideli" ce s'au tramisu dlui ministru si sê nu rectificâmu nimica, de-sî amu avè cuventulu; inse un'a este siguru, adeca câ adeverulu, daca este ascunsu pana acuma, va esî la lumina, si atunci...

Sê trecemu acuma la a d e v e r a t u l u o b j e c t u a l u i n t e r p e l l a t i u n e i, perdutu pana acì d'in vederea dlui ministru: Ce a facutu ministeriulu de interne, de la 2 octobre pana asta-dî, pentru a nu lasà pre 300 de cetatieni, deveniti la ultimulu stadiu alu miseriei, ca sê remana aproape 2 lune, in tempu de ierna, sub ceriulu liberu si fâra acoperementu? Acést'a este intrebarea directa, la carea trebuià sê respunda ministrulu de interne, precisu, fâra de insulta si suspitiunare, fâra sarcasmu cinicu si fâra d'a se uità de demnitatea sa, carea o ocupa pentru a corespunde unui scopu sacru alu statului; au dora s e c u r i t a t e a p u b l i c a este anu objectu de risu pentru dlu ministru? Séu este una gluma simpla? Intr'o cestiune atâtu de seriosa, voiesce ore dlu ministru de interne a incungiurà respunsabilitatea sa chiaru si prin suspitiunare? S'audîmu inse pre insu-si dlu ministru.

„In 1 novembre, — bene notandum, — unu anumitu individu a impartîtu intre Tofaleni 200 de Napoleond'ori, de unde primì fia-care câte 70 fl. v. a. Fiindu câ banii acesti-a au venitu de la unu guvernu strainu, ce'a ce nu este iertatu, guvernulu magiaru a ordinatu cercetare. Tofalenii au fostu acitiati contr'a baronului Apor; de altmintrea, considerandu sum'a baniloru impartîti intre ei, starea loru nu mai este de desperatu, si asiè n u e s t e d e l i p s a, c a g u v e r n u l u s ê l i d è e v r'u n u s u c u r s u m a t e r i a l u. Cu conditiuni ecuitabili, ei potu sê capete éra-si, in arenda, posesiunile loru." Si camer'a primì acestu respunsu cu a p l a u s e

Sê vedemu inse, daca a meritatu ministrulu de interne aplausele camerei. Asiè dara de la 2 oct. pana la 1 noembre, — insu-si ministrulu constata, — guvernulu a lasatu de buna voia sê pera de frigu si fome 300 de cetatiani, séu, precum spune dlu ministru, 120. Acì guvernulu a comisu dara una transgressiune flagrante a detorintiei sale.

Asiè dara, dupa-ce guvernulu magiaru n'a voitu sê dèe in tempu de una luna nece-unu ajutoriu Tofaleniloru, si cu tote aceste a ordinatu cercetare criminale contr'a acelui „individu anumitu", carele a cutezatu, impartiendu bani „s t r a i n i", sê scape de perire pre 300 de cetatiani, guvernulu magiaru manifesta in modulu celu mai palpabilu, câ vointi'a sa irrevocabile, nestramutata a fostu: a face cu sil'a ca 300 de cetatiani sê pera de frigu si fome.

Cumcâ Tofalenii au fostu acitiati, este dreptu, câ-ci cine nu va fi acitiatiu, candu este despoiatu de tota averea sa, loculu sêu, cas'a sa? Acì dara, ministrulu de interne a spusu adeverulu.

(Va urmà.)

Dela comitetulu d'in Muresiu-Osiorheiu,

15. novembre 1869.

Onorata Redactiune!

D'in 2. octobre multe s'au publicatu in diurnalele interne despre acele nefericite 300 victime d'in comun'a Tofalen; dara câ, in care cornu nefericitu alu lumei se afla acea comuna cu 28 familie pre 26 mosîe, cu 300 victime esposesiunati, esecuati si licitati de tote averile, ce le au aflatu in curtile si casele loru, inca nu s'a publicatu in detailu.

Comitetulu d'in Muresiu Osiorheiu formatu pentru primirea si impartîrea ajutorieloru incurse pentru d'insii, s'a vediutu imdetoratu a face cunoscutu, câ acea comuna nefericita „Tofalu", se afla in scaunulu secuiescu alu Muresiului, in apropiarea de ¾ ora de Muresiu-Osiorheiu, comuna curatu romana, unde nu posiede nice tîganu ce-va, numai 28 familie romane pe 26 de mosîe, paroculu, cantorulu si curtea bar. Apor, cari familie d'in 1818 s'au mai sporitu, inse totu acolo se afla siediendu totu suptu unu coperisiu cu parintii loru, care se afla si acum in Tofalu in corturi, facute de inaintea portii caseloru ce fure posiediute de d'insii, pre marginea drumului tierei, *si nu voliescu a merge delanga vêtr'a loru**) pana nu voru capetà resolutiune de la Majestatea Sa imperatulu pre petitiunea tramisa prin 2 deputati ai loru, inca in lun'a lui septembre, sperandu, câ de la acea resolutiune va depinde fericirea séu nefericirea loru.

Ministrulu de justitia a cerutu insu-si de la tribunalulu urbarialu d'in M.-Osiorheiu tote actele, ce s'au tienutu de procesulu Tofaleniloru, care acte s'au si tramisu in susu de vr'o 8 dîle. Ce va fi, nu scimu.

Dupa suferintiele ce le au, au mai intrâtu acum intre prunci ból'a de versatu de vr'o 8 dîle. Mediculu a fostu in faci'a locului; nu scimu, ce dispusetiune va face oficiolatulu in caus'a acest'a, dupa ce mediculu dîce, câ sunt câte 20—25 suflete in una casa, la pop'a si la cantoru, cu pruncii la olalta in bola de versatu, si de nu va face oficiolatulu ce-va dispusetiune, ca sê aiba unde iernà, pana in prima vera toti voru morì.

Totu-de-ôdata facemu cunoscutu onoratului publicu, câ la comitetulu de aicea, au tramisu pentru Tofaleni comitetulu d'in Sabiiu 330 fl., Redactiunea „Albinei„ 115 fl, v. a., cari bani, cu alti bani ce se voru mai tramite si voru incurge la comitetu, dupa stârile de impregiuru se voru impartî, câ pana acuma fiasce-care au capetatu atâtu ajutoriu, câtu au d'in ce a se sustienè vre-o 2—3 luni.

Banii, ce au incursu si ce voru mai incurge, se voru retienè, pana vomu vedè ce se va alege cu caus'a loru, si atunci ne vomu consultà cu mai multi la olalta; si atunci starea loru ne va invetià ce sê facemu.

Sunt rogate si celelalte diurnale a primì intre colonele sale publicarea acést'a. *Comitetulu.*

„Gaz. Trans."

Despre educatiune.

„Cu câtu se perfectiuneza cultur'a poteriloru omenesci si armoni'a loru reciproca, cu atâtu omulu, obiectulu educatiunei, se apropia de idealulu perfectiunarii umane."

Niemeier.

I.

D'in partea mamei.

Educatiunea, in intielesu mai sirinsu, e conceptulu toturoru operatiuniloru basate pre esperinti'a practica, precaute, intielepte si conforme scopului, indreptate, de parinti, invetiatori si adulti asupr'a pruncilor, spre a le desvoltà si cultivà treptatu si armonicu tote facultâtile fisice si capacitâtile morali, pre basea si cu ajutoriulu caroru-a sê ajunga la stadiulu posibilitâtii individuali, capabili de ulterior'a si propri'a perfectiunare in cultura.

Missiunea prima si principale in meritulu educatiunei, este legata de anim'a si conscientia parentésca prin notiunea de dreptu si de detorintia.

Parentii, ca atari, au obligatiunea innascuta de a dà pruncilorû cea mai corecta educatiune fisica si morala. Pruncii, d'in contr'a, au dreptulu naturalu de a pretinde educatiune de la parinti, chiaru asiè, ca panea cotidiana, pana la etatea matura, singur'a gardena absolvetoria de atare obligamentu.

Educatiunea inse pentru parenti, e nu numai una detoria legata de multe greutâti; ci cu dreptu cuventu o potemu caracterisà totodata si de unulu d'intre cele mai

*) Ast'a pote servì ca respunsu si „Tompetii C.", pentru a informà pre respectivii nob. oferitori de asiediementu pentru aceste victime. Red. „Gaz. Transilv."

pure deliciuri. Ce fericire si mangaiare pote fi pentru noi parintii mai mare decâtu acea, candu sentîmu, audîmu, vedemu, ma ne convingemu, câ unulu ori altulu d'in micutii nostri séu chiaru si toti se desvolta frumosu in spiretu si in corpu, ni recompensa grigi'a si fatugiurile, prin nobleti'a si intregitatea loru, prin bunetatea si faptele loru?

Consciinti'a, câ amu formatu d'in ei fiintie demne de titlurile omenesci, cetatieni buni, folositori, si câ amu contribuitu si noi la promoverea prosperitâtii umane, este una dulce si mare remuneratiune pentru noi.

Deci una educatiune adeverata, a trupului, inimei si spiretului, e zestrea, tesaurulu celu mai pretiosu, ce-lu potemu dà pruncilor nostri.

Partea cea mai esentiale d'in missiunea educatiunei oblega pre M a m a. Mam'a e ace'a, carei-a e concrediuta prim'a desvoltare a facultâtiloru pruncului. Mam'a e ace'a, de la a carei ingrigire depinde buna starea lui fisica. Mam'a e legata de vieti'a pruncului asiè, câtu medicii si pedagogii atribuescu mamei embrionele bunului ori reului d'in fraged'a lui anima.

Pentru omulu ratiunalu si sentîtoriu este aspectu incantatoriu a vedè cum una mama instruendu, aperandu, admoniandu si premergundu cu esemplu in mediu-loculu natiloru ei, li dedica tote poterile sale edificatorie. Pentru mama nu este chiamare mai inalta ca ast'a, a satisface cu credintia misiunei sale pre acestu intinsu si frumosu terenu.

Deca a fostu mam'a educatoria in culmea ori pre trept'a inferiore a missiunei sale; de a fostu harnica ori negligenta, nobila in cugete si fapte ori cu patime si infidela etc. ne convinge mai multu ori mai pucinu cursulu vietiei pruncilor sei. D'in fructe se cunosce pomulu.

De consultâmu istori'a omenimei, ea ni constata, câ mai toti genii, mai tote luminele cari au aparutu in concertulu poporeloru, cari au facutu època cu dreptu de recunosciintia neperitoria, natiunale ori comuna genului umanu, au fostu de tempuriu inclinati, educati intr'acolo prin adeverat'a Mama. Tenacitatea si constanti'a in realisarea principioloru salutarie d'in partea fiiloru, se recunosce de meritu alu mameloru. Pre candu de alta parte corupiunea, immoralitatea, duriti'a, lingusîrea, lasîtatea, spiretulu de tradare, apostasia natiunala s. a. m. nu fâra causa si-afla sorgintea in sinulu mameloru, cari au gresîtu direptiunea educatiunei, cari s'au facutu vinovate caracteristicei de atare natura, inaintea pruncilor sêi.

Influinti'a mamei petrece pre prunci in tota viéti'a lui si apare ca efectu tare sentîtoriu mai alesu in intreprinderile spiretuali.

Mame neculte, sentimentali potu in adeveru avè fii intielepti, blandi; inse forte arare-ori devinu omeni de caracteru, vertuosi si cu cultura de anima.

Mam'a carea si-consacra vieti'a ocupatiunei economice, orele libere nu toaletei, nu preamblâriloru estravagante, nu romantieloru lipsite de instructiune buna si nobile, ci educatiunei corecte a fiiloru sêi, are parte in crearea venitoriului gloriosu si ferice.

Mam'a buna veghiéza cu abnegatiune asupr'a totuloru impregiurâriloru esterne, cari potu influintià crescerea copilului sêu, cele bune le conserva, cele rele le delatura; driege aplecârile, poterile spiretuali si sentiuali ale copilasiului sêu.

Este nefericitu acelu prunci, care nu posiede grigi'a si iubirea mamei sale, si ferice de acelu-a, care in fraged'a-i etate a fostu objectulu de predilectiune alu unei mame nobile, credintiosa chiamarei sale.

Lips'a pruncului in educatiune corporala, spirituala, morala, ori intelectuala, se observa la prim'a vedere, candu devine membru, in intielesu mai strinsu, in societatea omenésca. Câ-ce fundamentulu intregei vietie ominesci este educatiunea primita de la mama.

De acì provine necesitatea infiintiarei mai multoru institute de femee, ca sesulu frumosu sê aiba ocasiune a-si formà conceptu mai chiaru de inalt'a missiune, ce lu ascépta.

Candu natiunea romana va fi in stare a se laudà cu nôbleti'a si generositatea fiiceloru ca mame adeverate, pote contà cu siguritate la reinviarea marirei strabune si a triumfului libertâtii in intielesulu celu mai amplu.

(Va urmà.)

Camer'a representantiloru Ungariei.

S i e d i n t i'a d e l a 25. n o e m v r e.

P r e s i e d i n t e: Paulu Somsich. N o t a r i u: Sandru Bujanovits. Pre bancele ministeriali: Horváth, Rajner, Mikó, Bedekovits, Eötvös, Festetits, Gorove si Lónyay.

Siedinti'a se deschide dupa 10 ore.

Se autentica procesulu verbalu d'in siedinti'a trecuta. Deputatulu verificatu Svet. M i l e t i c i se infira prin sorte in sectiunea a IX-a.

P r e s i e d i n t e l e anuncia: Presidiulu tribunalului de pressa d'in Pest'a substerne mai multe acte chiarificative ca acluse la cererea sa pentru concessiunea de a potè esecutà sentinti'a sa condamnatoria in contr'a deputatului Alesandru R o m a n u.

Aceste acte se tramitu comissiunei de immunitate.

Se presinta apoi: adres'a comitatului Turotiu pentru desfiintiarea claustreloru; petitiunea opidului Adoni pentru stergerea regalieloru; cererea comunei coloniali Cunagota apartienetoria domanieloru reg. de Pecic'a pentru ca sê i se concéda a-si rescumperà fondurile ce le posiedu asta-di numai in arenda, mai departe petitiunea a 14 comune slovace d'in prefectur'a Arv'a, pentru regularea definitiva a referintieloru urbariali, triste remanintie ale feudalismului. — Tote se tramitu comissiunei insarcinate cu resolverea petitiuniloru.

Aloisiu V l a d u representantele cercului de Zorlentiu, d'in prefectur'a Carasiu, fiindu numitu jude la tabl'a regesca, si-depune mandatulu de deputatu.

Sandru S z a l a y interpeléza pre ministrulu de aperare, de are valore legea creata cu privire la incortelarea militariloru cesaro-regesci séu ba? si daca e, despune-va, ca acésta lege sê fia respectata, in interesulu ordenei publice?

C. Fernandu Z i c h y interpeléza pre substit. ministr. presiedinte, câ dupace turburârile d'in Dalmati'a, conformu sciriloru mai noue, inca nu s'au opressu, ce despusetiuni va pune in lucrare guvernulu pentru ca r e s p e c t u l u imperiului, alu guvernului si alu poterei de aperare precum si interesele nostre publico-politice sê fia scutite?

Sava V u k o v i t s, dupa ce spune, cum ministrulu presiedinte a dechiaratu cu ocasiunea discussiuniloru asupr'a adressei, câ regimentele unguresci, in tempu de pace, au sê petréca in tiér'a loru si câ nu se potu intrebuintià pentru suprimerea cutarei rescole d'in teritoriulu imperiului ausriacu (Ungari'a este afara de teritoriulu imperiului austriacu! ? Rap.) pentru restaurarea p a c e i si a l e g i l o r u s t r a i n e (!) — intreba pre ministrulu de aperare: pentru ce s'au tramisu regimente unguresci in contr'a rescolatiloru d'in Dalmati'a? facutu s'au pasi pen-ca regim. ung. sê fia remise in tiér'a loru, indata ce acést'a se va potè intemplà fâra daun'a operatiuniloru resbelice? Este aplecatu ministeriulu a desfasiurà inaintea camerei causele pentru cari regimentele straine petrecu in tiér'a nostra, si regim. nostre petrecu si asta-di in tiere straine?

Suet. M i l e t i c i interpeléza pre substit. ministr. presiedinte, de are cunoscintia séu de s'a intemplatu cu scirea lui, câ Maj. Sa, pentru tempulu absintiei sale, a investitu pre ministrulu comunu de resbelu b. Kuhn cu potere deplina cu privire la mesurele ce sunt a se pune in lucrare in Dalmati'a, éra comandantiloru de trupe li-a concesu potestatea judiciale si administrativa?

Totu dsa interpeléza pre ministrulu culteloru, câ pre basea carei legi s'a disolvitu la 1 Juliu an. c. congresulu serbescu d'in Carlovitiu, si de ce nu s'a conchiamatu pre 15 octobre? Scie *dlu min.*, câ patriarculu serbescu obtienù, prin una resolutiune prè inalta, dreptulu de a disolve dupa placu congresulu si de a ordenà alegeri noue? Este aplecatu a mediu-locì, ca congresulu d'in cestiune sê se conchiame câtu mai curendu?

Interpelatiunile aceste se subministra ministriloru concerninti.

Dep. M i l e t i c i presinta apoi doue projecte de con-

FOISIORA.

Paris, 18 nov. 1869.

Diu'a de 17 noemvre. — Deschiderea canalului Suez. — Serbatorea Elvetianiloru.

Eri s'a finitu un'a d'in cele mai cutezatorie intreprinderi ale acestui seculu, si un'a d'in cele mai mari victorie ale geniului umanu in contr'a materiei. Eri avù locu inaugurarea canalului S u e z, care impreuna Marea-Mediteranea cu Marea-Rosia. Porturile Europei suntu de acum in comunicatiune directa cu Marea-Indieloru. Dupa o revolutiune atâtu de audace a vointiei omenesci in contr'a naturei brute, va trebuì sê urmeze o alta revolutiune in lumea economica si sociale.

Ide'a deschiderei acestui canalu e forte vechia. Inca la an. 630 inainte de èr'a crestina, Nichos regele Egipetului facù incercarea sê taie istmulu Suez, Napoleonu 1-iu si Metternich facura si ei planuri pentru acésta intreprindere. A trebuitu inse vointi'a de fieru a lui Lesseps ca sê le esecute. Devotamentulu in industria si sciintie inca este unu eroismu, de siguru mai nobilu decâtu eroismulu cuceritoriloru. De mai multi ani dlu Lesseps se aflà ocupandu functiunea de consule alu Franciei in Alessandri'a. La 1854 concepù ide'a acestei intreprinderi. — La 56 dobandì de la Porta unu firmanu pentru concessiunea intreprinderei. La 59 incepù lucrarea, dupa ce mai antâiu alergâ in cea mai mare parte a Europei, tienù conferintie pentru poporalisarea acestei idee in tote pârtile ca unu altu Petru Eremitulu, si prin entusiasmulu si firm'a sa convictiune facù sê creda si acei ce se mai indoiàu de reusît'a intreprinderei. Pentru câ multi, mai alesu in Angli'a, consideràu acésta ide'a ca o chimera, imposibile de realisatu, cum suntu considerate de comunu tote ideele mari ale progresului. La 59 se deschise o subscriptiune, se incepù lucrarea, si in diece ani fù terminata.

* * *

Dar' sê lasâmu sê ne descria altii mai pre largu acestu evenimentu. Pentru asta-di, stimabili lectori, deca binevoiti a me acompanià pentru câte-va minute intr'o vale frumosa a Elvetiei, asiu dorì a ve vorbì de o alta serbatore, care sum siguru câ pentru dvostra ca si pentru mine este mai interesanta, pentru câ este o s e r b a t o r e a l i b e r t â t i i.

Eri, in 17. nov., celebrâ intréga Elveti'a diu'a aniversaria a eliberarei sale.

Cinci vécuri trecura peste fruntile albite ale Alpiloru, de candu intr'o vale d'in muntii Elvetiei se reinnouesce in fia-care anu unulu d'in cele mai rapitorie spectacule, cea mai frumosa serbatore ce pote fi in viéti'a unui poporu. Elvetianii, celu d'antâiu poporu in privinti'a libertâtii, potemu dîce, singurulu poporu in adeveru liberu asta-di in Europ'a, cu cinci sute de ani inainte se aflàu in starea in care se afla asta-di natiunea romana in imperiulu austro-maghiaru. Perduscra neatêrnarea. Apesatorii loru i tiraniàu, le luàu averile, si-si bateàu jocu de ei. Dar' unu poporu, care are consciinti'a demnitâtii si a dreptului sêu, nu sufere indelungu o ast-feliu de umilire. O indignatiune santa se nasce in pieptulu lui; si drept'a mania a poporului in contr'a injustitiei si opressiunei, este mani'a lui Dumnedieu, care cade ca unu fulgeru a supr'a tiraniloru. Paharulu sortii Elvetianiloru se implù curundu. Atunci trei d'intre d'insii, insocitu fia-care de câte alti diece insi, jurara inaintea lui Dumnedieu, in noptea de 17 noemvre 1307, de a si-aperà tiér'a si onorea loru séu de a morì. „Nu, tirani'a are marginile sale! dîceàu ei. Candu celu apesatu nu mai gasesce nicairea dreptate, candu greutatea lui numai e de suferitu, si-intorce ochii cu credintia la ceru si reclama drepturile sale eterne. Starea primitiva a naturei reincepe atunci, si omulu se afla facia in facia cu omulu; candu nu mai e nici unu mediloeu altulu, remane inca unulu, celu d'in urma: sabi'a. Ne vomu aperà ceea ce are cineva mai scumpu pre pamentu: tier'a, femeile si copiii nostri.“ Pucinu in urm'a acestei sante conjuratiuni se incepù o lupta eroica de independintia. Ei devenira liberi, si nimeni in urma n'a mai intinsu o mana inimica a supr'a tierei loru.

De atunci urmatorii acestoru bravi cetatiani serbéza in fia-care anu diu'a de 17. noemvre cu o pompa rustica, cu o simplitate démna de tempurile vechimei. Elveti'a ne represinta unu poporu anticu in tempurile moderne. Nicairi nu vei aflà in acea mesura ca la d'insii, intieleptiunea si simplitatea in modulu vietiei, acea intimitate, acea incredere familiara intre d'insii, care vine d'in bunetatea si lealitatea animei. Respecta cu pietate memori'a strabuniloru, datinele, obiceiurile si suvenirile tempuriloru trecute. La ei se afla inca in tota vigorea moravurile simple si austere d'in alte tempuri, ruditatea rustica impreunata cu sentiulu de onore, cu nobleti'a de sufletu, cu caritatea crestina.

Câta asemenare si câta diferintia totu odata intre acésta tiéra si intre doios'a nostra patria! Elveti'a, ca si Transilvani'a, este locuita de trei natiuni sorori, cari traescu fericite intre d'insele. O natura majestosa a incununat'o cu frumsetiele sale eterne si cu munti inalti ce-si radica culmile carunte câtra ceru. Elvetianulu inse traesce in patri'a sa voiosu si liberu ca aerulu muntiloru sêi. — Viéti'a lui curge liniscita si curata ca riurile ce uda frumosele sale vâli. — Si tu esti frumosa, o, tiér'a mea; o natura bogata si iubitoria a semenatu avutîele si frumusetiele ei pre suprafaci'a ta!

Si tu ai munti majestuosi, ce-si inaltia fruntea cu mandria, ca fiii tei vitegi de altadata. Comore nepretiuite stau ascunse in sinulu têu bogatu; si rîuri limpedi murmura pre vâile tale incununate cu o verdetia eterna. Dar' vai! acestu murmuru si aceste unde curgu amestecate cu suspinele si lacremele ce esu d'in anim'a ta. Fiii tei asta-di suntu tristi si straini in tiér'a loru! . . .

* * *

Presentulu inse nu este alu nostru; noue nu ne e permisu a vorbì de d'insulu. Sê revenimu la cele trecute. Serbarea libertâtii se face in cantonulu Bern la Interlaken. Loculu destinatu pentru jocuri este incungiuratu de tote pârtile cu dealuri acoperite de paduri. In dosulu acstoru coline se vedu inaltiandu-se ca intre fortaretie gigantice muntii ce infrumsetiéza cu albeti'a loru azurulu cerului.

clusu, unulu pentru rechiamarea regimenteloru ungurescі d'in Dalmati'a, celu-a-laltu pentru esecutarea legiloru de impacatiune cari pretindu introducerea constitutiunalismului si in tierele de d'in colo de Lait'a, de ora-ce nemultiamirea poporeloru de acolo dovedesce, câ acolo nu s'a corespunsu inca legii de impacatiune = Projectele se voru tiparì si impartî intre membrii camerei.

Paulu Rajner, ministru de interne: Dlu Alesandru Romanu, deputatu dietale, mi adresâ in ultim'a siedintia a camerei represintantiloru, in caus'a Tofaleniloru, una interpellatiune, prin carea cere sê-i dau deslucire câ, dupa-ce, precum afirma elu, 300 de cetatieni d'in Tofaleu remasera nu numai fâra avere ci si fâra acoperementu si de la 2 octobre stau sub cerulu liberu, ba mai multi d'intre ei au si moritu, cum s'a potutu intemplà, câ de atâtu a tempu guvernulu n'a facutu neci una dispusetiune pentru provederea acestoru nenorociti si mai vertosu pentru a-i pune sub acoperementu.

In urm'a acestei interpellatiuni, mi voiu luà libertatea a espune onorabilei camere starea lucrului, precâtu se pote, in urmatoriele (sê audîmu!): Indata-ce ministeriulu de interne avù cunoscintia despre casulu de la Tofaleu si a nume pre basea telegramului publicatu in diuariulu politicu „Magyar Polgár", elu demandâ pre cale telegrafica numai decâtu deregatoriei supreme de acolo, ca sê nu se faca nedreptate Tofaleniloru esposesiunati si ca acesti-a sê nu remana, neci intr'unu casu, fâra de acoperementu. In urm'a acestui mandatu telegraficu, judele supremu regescu de acolo tramise raportulu sêu in ace'a-si dî, pre cale telegrafica, in scurtu, éra in diu'a urmatoria, in detaliu.

Intielesulu acestui raportu este câ, dupa ce impaciuirea incercata nu avù resultatu, baronulu Carolu Apor, in poterea sentintiei valide relativa atâtu la proprietatea sa câtu si la prestatiunile restanti, presintâ in 11 sept. actiunea sa de esposesiunare la tribunalulu urbarialu, de o cam-data nu in contr'a toturoru locuitoriloru ci numai in contr'a a siese dîleri, cari se vedeau a fi conducatorii; actorulu urgitâ totu de-una-data si rafuirea prestatiuniloru restanti.

Vediendu inse câ, cu acésta ocasiune, toti locuitorii se opusera esecutiunei cu forti'a, baronulu Carolu Apor, ne mai avendu neci una sperantia de impaciuire, si-estinse actiunea contr'a toturoru locuitoriloru.

Tribunalulu urbarialu defipse terminulu esecutiunei pre 1. si 2. octobre. Judele supremu regescu, petrunsu de importanti'a acestei cause, trecù, dupa parerea mea, pana la marginile estreme a le poterei administrative, câ-ci suspinse pre 24 ore licitarea averei nemiscatorie si dède de scire fia-carui a d'intre Tofaleni, câ in acestu stadiu ultimu alu procesului nu mai potu avè alta sperantia de câtu impaciuirea; li fece cunoscutu câ, in casu de impaciuire, posesiunile de sub esecutiune li se voru lasà mai de parte in arenda pre langa conditiuni ecuitabili si, in fine, câ cea mai mare parte d'intre prestatiunile restanti li se va iertà. Inse Tofalenii respinsera ori ce impaciuire; prin urmare, suspinderea ulteriore a procedurei legali nu mai aveà vr'unu motivu.

Inse esecutiunea inca nu s'a intemplatu asiò si nu s'a estinsu intr'atâtu-a, precum au spusu unele diurnale si Dlu interpellante. Mai vertosu, ce se atinge de numeru, esposesiunatii asiediati d'inainte-a satului nu sunt mai multi de 120 insi (Povocâri in stang'a estrema: Destui sunt si acesti a! Provocâri in drept'a: D'apoi ce sê faci cu ei?) Actiunea pentru esposesiunare s'a intentatu contr'a a 26 economi. 3 insi d'intre 26 s'au impaciuitu, 3 insi au capetatu de nou in arenda fondurile ce le-au posiediutu; 3 insi si-au stramutatu locuintiele in alte sate vecine; asiè dara numai 17 economi au esîtu d'in satu unde, preste dî, petrecu in colibe de scandure, éra preste nopte se rentorcu cea mai mare parte la locuintiele loru. Ei nu voiescu a se miscà nece decâtu d'inaintea satului, pana ce doi individi, unu soldatu licentiatu si altulu veteranu, tramisi la Mujestatea Sa, nu se voru rentorce d'in missiunea loru; acésta conduita a Tofaleniloru, respingundu ori-ce impaciuire, mi-atrase atentiunea in mare gradu, si mi-am tienutu de detorintia a nu neglege nimica pentru a nu perde nece-decâtu d'in vedere desvoltarea acelui casu.

In urm'a nesuintiei mele, mi-venira la cunoscintia date interesante. Fia-mi permisu a espune unulu.

Dupa raportulu politîei, unu anumitu individu a impartîtu, in 1. noembre, intre Tofaleni 200 piese Napoleon d'ori, primindu dara fia-care locuitoriu câte 70 fl. val, austr. Cu acésta ocasiune, individulu d'in cestiune i facù atenti, sê bage bine de sema, câ unu guvernu strainu li dâ acestu ajutoriu, care guvernu strainu se va ingrigi de ei si mai departe.

Dupa-ce inse guvernulu magiaru are cunoscintia sigura, câ acésta afirmatiune este cu totulu nebasata si câ, d'in caus'a raporturiloru subsistinti, unu guvernu strainu n'a potutu sê faca acést'a, — guvernulu si-a tienutu de detorintia a ordinà cercetare.

Dupa aceste dara, camer'a represintantiloru nu va considerà de nebasata presupusetiunea, câ locuitorii d'in Tofaleu au fostu imbarbatati in renitinti'a loru prin ce-va agitatiune, éra de alta parte, considerandu numai chiaru si unic'a impartîre de bani, despre carea avemu cunoscintia, nu potemu sê numimu in acestu momentu starea loru de desperata in asemenare cu a altoru cetatiani numerosi si linisciti, si guvernulu crede a fi cu atâtu mai putienu de lipsa de a li dà unu sucursu materiale, cu câtu, potu sê spunu cu siguretate câ, indata ce voru venì la minte, ei potu sê-si recapete in arenda la ori ce momentu, cu conditiuni ecuitabili, fundurile ce le au avutu pana acuma.

Eu am espusu dara in modu objectivu si cu lenisce starea lucrului si nu am urmatu directiunea prin carea, in urm'a esageratiuniloru si acusatiuniloru indireptate contr'a unoru clase si a natiunei, se pote conturbà contielegerea si pacea, cari ni sunt atâtu de necesarie.

Eu sperezu, câ onorabil'a camera se va multiumì cu acésta espunere generale a mea si nu va cere asta-di mai multe detalie, câ-ci una espunere completa a detalieloru si a importantiei loru nu va fi possibile decâtu dupa terminarea cercetarei (Aplause d'in partea partitei guvernamentali.)

Baltasaru Horváth, ministru alu justitiei: Dlu deputatu Ales. Romanu me interpellâ si pre mine in ace'a-si afacere; eu dechiaru deci d'in partea mea câ, indata ce casulu mi venì la cunoscintia, am intrebatu in modu confidentialu pre presiedintele tablei regesci d'in Muresiu-Osiorheiu, daca esecutiunea acelei sentintie, aprobata si prin tribunalulu supremu, nu s'ar' potè amenà cum-va pana la prima-vera.

Baronulu Apor se dechiarâ a fi gat'a de a concede amenarea esecutiunei si de a lasà gratis pre esposesiunati in posesiunile loru pana la prima-vera. Nu este dara de temutu nece-decâtu, câ respectivii aru fi siliti sê remana preste ierna fâra acoperementu.

Dlu interpellante mi-a adresatu inca intrebarea, daca nu asiu fi aplecatu a estinde ordinatiunea mea, emisa in afacerea numita „siculica hereditas" in lunele lui Martiu si Augustu a le anului 1868, cu potere retroactiva a supr'a proceseloru, cari sunt degià decise. Este impossibilu ca sê respundu acì altmintre-a decâtu cu „ba", câ-ci daca legile si ordinatiunile aru avè potere retroactiva, s'ar' produce unu caote neprevediutu preste totu terenulu juridicu. (Aprobare d'in partea majoritâtii guvernamentali.)

Presiedintele camerei pune apoi intrebarea, daca camer'a voiesce a luà spre sciintia respunsurile ministriloru? Afara de stang'a estrema, majoritatea camerei esprime prin scolare adherinti'a sa câtra respunsurile ministriloru. Deci presiedintele dechiara, câ camer'a primesce respunrile.

Intr'ace'a, sub decurgerea actului votarei, mai multi deputati romani si magiari cerura cuventulu, eschiamandu: Interpellantele nu este de fatia! Presiedintele refusâ inse de a dà cui-va cuventulu, la ce apoi deputatulu V. Babesiu eschiamâ: Dati numai, dati! (Csak rajta!)

Presiedintele, abusandu de dreptulu sêu si servindu-se de termini aspri, protestâ contr'a acestei espresiuni si o reprobâ. Urmâ dupa acést'a unu sgomotu enorme. Partit'a guvernamentale incepù a strigà: La ordinea dîlei! Nu se mai pote vorbì! Babesiu cerù de repetîte ori cuventulu, inse sgomotulu si tumultulu nu voiesce a incetà. Acestu incidinte scandalosu, provocatu de majoritatea despotica, durâ mai multe minute. In fine, la observatiunea presiedintelui, câ Babesiu voiesce a vorbì in cestiune personale, se facù lenisce.

Vinc. Babesiu: Dupa regulamentulu camerei, interpellantele are dreptulu a-si face observatiunile sale la respunsulu ministrului; inse Ales. Romanu n'a fostu in camera (Sgomotu mare. Provocâri: Pentru ce n'a fostu acì? Detorinti'a lui ar' fi fostu ca sê fia de [illegible] tia); deci n'a potutu sê-si faca observatiunile (Sgomotu enorme. Provocâri: Acést'a este afacerea lui personale! La ordinea dîlei!). Ve rogu, fiti putienu pacienti. . . . . .

In presér'a aniversarei (la 16 nov.) pre muntii d'in pregiuru se aprindu focuri. Astfeliu eràu semnalele liberatoriloru tierei, otarite in noptea renumitei conjuratiuni. Intunerecului, maritu inca prin lumin'a focuriloru de pre munti, aparenti'a acestoru focuri ca nisce stele ce au descinsu d'n ceru, suvenirile trecutului si umbrele gigantice ale muntiloru ce paru ca nesce umbre ale eroiloru ce vinu sê asiste la serbare, dau acestei sere unu farmecu pitorescu.

In diu'a urmatoria multîmea se aduna cu miile d'in tote pârtile republicei la loculu numitu. Tierani si burgesi, tineri si betrani, barbati si femei de tota etatea se asiédia pre costele dealuriloru din pregiuru imbracati in haine de serbatore si forméza o cununa frumosa impregiuru, ca intrunu amfiteatru. Candu s'au adunatu cu totii, se aude in departare canteculu unei musice. Este procesiunea ce se apropia, facuta in onorea solenitâtii si consacrata cultului tempuriloru trecute. Ordinea procesiunei este acést'a: In frunte mergu nesce betrani, cu perulu albu, imbracati cum eràu cu cinci secli inainte pre vremea conjuratiunei de la Rutli; ei porta inainte elebardele si flamurele fia-carui tienutu si paru a representà trecutulu cu caruntetiele sale, si totu odata cu juneti'a sa eterna, ca-ci indata urméza junele tierane imbracate in costumulu vechiu si pitorescu alu fia-carui cantonu. Vinu apoi tieranii, poporulu cu magistratii sêi in frunte. La vederea acestui frumosu spectaculu ochii privitoriloru se implu de lacreme.

Dupa ce toti acei cari compunu procesiunea si-au ocupatu locurile loru de onore, se dâ semnalulu pentru jocuri.

Este o suvenire viua a jocuriloru antice. Locuitorii vâiloru se intrecu la lupta cu omenii de la munte; unii radica greutâti onorme, altii se distingu prin o agilitate minunata in alergare. De ordinariu omenii de la vâi sunt mai tari, ér' cei de la munte, venatori cutezatori de capriore, sunt mai ageri si mai usiori.

Dupa ce s'au terminatu jocurile, primulu magistratu de la Interlaken imparte premie invingatoriloru. Se asiédia apoi sub corturi pregatite anume pentru prandiu. Pre tempulu prandiului cercula in giuru pahara pe cari suntu sculptate Vilhelm Tell si cei trei intemeiatori ai libertâtii elvetiane, se radica toaste pentru pacea, pentru fericirea si independenti'a tierei, se canta imnuri pregatite pentru acésta solenitate cum e d. e. viersulu urmatoriu:

„Campiele sunt inflorite ca alta-data, muntii sunt inverdîti; candu tota natur'a suride, anim'a omului singura va remanè nemiscata?"

La urma se radica unulu d'in ei, se face o tacere completa, si oratorulu le spune istori'a despre miraculos'a eliberare a Elvetiei.

* * *

Éta cum s'a inceputu acésta frumosa istoria:

Carolu celu Mare unì cetâtile Elvetiei la imperiulu Germaniei. Imperatulu tineà in Elveti'a unu guvernatoriu cu nume de arendatoriu séu deregatoriu, care adesceori tirenisà in numele lui pe paciniсii locuitori ai Elvetiei. Sub Albert de Austri'a tirani'a devenì nesuferita si unulu d'in ei, deregatoriulu Gessler, fù celu mai crudu si mai insolentu d'in acesti apesatori.

(Va urmà).

Poesìe poporali d'in Bucovin'a.

(Culese de Simeonu F. Marianu.)

Doine.

1.

Duce-m'oiu Vineri in têrgu,
Sê vedu cucii cum se vendu.
De s'oru vinde cu unu leu,
Mi-oiu luà unulu si eu,
Sê-lu punu in pometulu meu.
Candu mi-oru trece mandrele
Pe langa livad'a mea
Cuculu mi-a cantà frumosu,
Mandrele mi-oru cadè josu,
P'intre flori mi s'oru ascunde
Eu m'oiu duce si le-oiu prinde
Si le-oiu pune vina 'n locu
Si le-oiu sarutà cu focu,
Si le-oiu pune vina loru
Si le-oiu sarutà cu doru...

2.

Vine barbatielulu meu
D'in satu de la fagadêu.
Eu i punu zama de puiu,
Elu cauta la biciu in cuiu.
Eu facu potu ca sê se culce,
Elu ie pusc'a sê me 'mpusce.
Eu me suiu pre vetrisióra,
Elu me ie de carpusióra
Si me dâ pe usia-afara
Peste-o grópa cu urdîci . . .
Trupulu meu e totu besîci.

3.

Eu tare m'asiu marità
Dar' nu potu de Dta.
Si pe mine multi me ceru,
Dar' dupa Dta pieru.
Ei me ceru si eu m'asiu duce
Dar' ti-a fostu guriti'a dulce.

4.

Frundia verde de morariu,
Dragu-mi-i sê fiu crêsmariu,
Sê punu crêsm'a langa drumu,
Sê bèe si reu si bunu.

5.

Candu ningeà si viscoleà,
Baditi'a la noi vineà,
Dar' acù i seninu si bine
Baditi'a la noi nu vine.

*

(Ed. Kállay d'in stang'a estrema: Nu pacienti, ci sê respecteze dreptulu deputatului! Rîsete in drept'a. Sgomotu enorme.) Oratorulu continua apoi, câ elu s'a servitu numai de dreptulu sêu de deputatu, reflectandu, câ camer'a nu pote sê iè actu despre respunsulu ministrului inainte de ce interpellantele si-ar' fi datu dechiaratiunea sa; dreptu ace'a, elu nu a meritatu d'a fi dogenitu d'in partea presiedintelui. Presiedintele nece n'a avutu dreptulu de a-lu dogeni; deci oratorulu protestéza contr'a procedurei presiedintelui si o respinge. (Sgomotu enorme.)

Iosefu Madarász denega presiedintelui dreptulu, de a potè reprobà pre deputatulu Babesiu; acést'a nu se pote intemplà, in intielesulu §. 133 alu regulamentului camerei, decâtu numai dupa conclusulu camerei, si numai dupa-ce deputatulu este indrumatu la ordine de doue ori (Sgomotu).

Ed. Zsedényi: Dupa §. 120, camer'a séu iè actu despre respunsulu ministrului la interpellatiune, séu defige una anumita dî pentru a-lu pertratà. Interpellantele pote sê-si esprima parerea sa a supr'a respunsului ministerialu, inse detorinti'a camerei d'a asteptà pre deputatu pana ce elu va voì, dupa buna placerea sa, a se presintà la respectiv'a siedintia, nu este prescrisa in paragrafi (Aprobare in drept'a). Éra câtu pentru objectiunea Dlui Madarász contr'a dreptului presiedintelui de a indrumà pre collegulu nostru Babesiu la ordine, Madarász si-a respunsu sîe insu-si, constatandu, câ Babesiu nu a vorbitu de-a-dreptulu adunarei ci numai a parte câtra sine, si asiè n'a luatu parte la desbatere, ci o-a conturbatu; asiè dara acì nu se pote aplicà §. citatu 133 ci 165, care dîce: Daca unu membru alu camerei conturba ordinea, presiedintele lu pote indrumà, dupa nume, la ordine. (Aprobare in drept'a.)

Presiedintele: Sê punemu capetu acestei scene. (Sgomotu continuu. Provocâri: Audîti! Audîti!) Dlu deputatu Madarász are dreptu deplinu; eu am voitu numai sê indrumu pre deputatulu Babesiu la ordine si m'am servitu numai d'in sminta de espresiunea „reprobare." (Aplausu viu d'in stang'a.)

Daniele Irányi apera, intre sgomotu mare, dreptulu deputatului Alesandru Romanu de a-si potè face observatiunile sale la respunsulu ministrului (Sgomotu enorme. Provocâri d'in drept'a: Romanu a fostu absinte!) Oratorulu presupune de la cavalerismulu ministrului, câ numai atunci ar' potè sê respunda, candu interpellantele este de fatia, pentru ca acestui-a sê-i fia posibilu a-si face observatiunile, ba, ce e mai multu, ar' trebui sê insciintieze pre respectivulu deputatu despre intentiunea sa de a-i respunde, pentru ca sê nu-i pota fi denegatu dreptulu de a se dechiarà.

Rajner, ministru de interne, dîce câ, fiindu vorba cavalerismulu sêu, trebue sê dechiare, câ in acestu casu elu a facutu chiaru asiè, precum pretinde Irányi. A nume elu a intrebatu la inceputulu siedintiei, daca deputatulu Romanu este de facia, si a audîtu câ este in dieta (Ministrulu areta loculu — golu — alu lui Romanu. Ilaritate. Sgomotu mare.) Asiè dara elu a procesu dupa dorinti'a lui Irányi, cu tote câ nu primesce assiom'a acestui-a ca valida; câ-ci ministrulu este detoriu câte-una-data, de es. ca in casulu de fatia, a respunde chiaru si atunci, candu interpellantele nu se infatîsieza in dieta septemane intrege, ace'a ce se intempla, de siguru, de multe ori.

Presiedintele dechiara, câ acésta cestiune este terminata. Sigismundu Borlea voiesce sê vorbesca; inse presiedintele provoca camer'a ca sê voteze a supr'a intrebarei, daca voiesce a trece la ordinea dîlei séu ba; afara de stang'a estrema, camer'a se dechiara a trece la ordinea dîlei. Asiè dara lui Sig. Borlea i-se denegâ cuventulu, precum si deputatului Ladislau Berzenczey. Sgomotulu se continua câte-va minute, in fine se face linisce.

C. Emer. Miko min. roga camera, sê-lu impoternicésca pentru ca sê pota emite, dupa celu originalu, unu nou documentu de concesiune pentru lini'a ferata orientale, câ-ce celu votatu de camera e gresîtu.

Dupa-ce Iul. Kautz cetesce raportulu comis. fin. cu privire la comunele coloniali de pre domeniele statului, camer'a voteza 76,065 fl. pentru membrii sêi pre lun. Nov., primesce definitivu projectulu de lege pentru respunderea judecatoriloru si oficialiloru judecatoresci precum si bugetulu minist. croatu-slavonu pre 1869.

Se presinta voturile pentru membrii comissiunei ce se esmite in cestiunea bancei ung. Stangacii n'au votatu.

Urmeza in ordenea dîlei raportulu comisssiunei fin. despre socotele finali date de ministrulu fin. pentru an. 1868.

Ios. Iusth si Col. Ghyczy punu pre més'a biuroului doue projecte de conclusu: celu d'antâiu pentru esmiterea unei comissiuni d'in 7 membri ai camerei, care sê esamineze nu numai socotele d'in 1868 ci si cele d'in 1867, ér' alu doilea pentru infiintiarea unei curti supreme de comtabilitate, si acést'a sê esamine socotele d'in cestiune. — Ambe projectele se voru tiparì si se voru pertractà in siedinti'a de sambeta.

In siedinti'a urmatoria se voru pertractà: projectulu de lege despre conventiunea telegrafica si mai multe petitiuni.

Siedinti'a se inchia la 1 ora d. m.

Siedinti'a de la 26 noemvre.

Dupa autenticarea procesului verbalu d'in siedinti'a de eri, se face cunoscutu resultatulu votarei pentru enquêt'a de banca, precum urméza: S'au alesu Colomanu Ghyczy cu 281 vot., Ernestu Simonyi cu 218 v., Antalu Csengery cu 199 vot, Jul. Kautz cu 199 vot., Ed. Zsedényi cu 199 vot., Kraljevits cu 198 vot., Aug. Trefort cu 195 vot., c. Ferdinandu Zichy cu 185 voturi. — In comissiunea pentru censurarea diuariului camerei s'a alesu Vinc. Latinovits.

Col. Ghyczy declina onorea de a face parte in anchet'a pentru banca. — De acì urmeza una disputa, câ sê primésca camer'a renunciarea séu ba? Camer'a primesce renunciarea si despune a se alege altu membru.

Vincentiu Babesiu aru dorì, ca natiunalitâtile neungure inca sê fia representate in anchet'a d'in cestiune, de-ora-ce ele forméza doue d'in trei pârti in tiera.

Adalb. Mariássy protesta contr'a afirmatiunei, câ in camer'a Ungariei aru fi representanti ai mai multoru natiunalitâti. „Acì toti represinta pre natiunea magiara!" (Audîtu-ati voi, Romani, Serbi etc.?! Rap.)

Alesandru Mocioni n'aru fi doritu sê se vorbésca numai asiè per tangentem despre una cestiune atâtu de mare. I-pare reu, câ dlu Babesiu a facutu acést'a mai alesu pentru câ pote dà ansa la neintielegeri. De almentre nu recunosce, câ in acésta camera aru fi numai representanti de ai natiunei magiare.

Lad. Berzenczey afla, câ Babesiu, prin afirmatiunea sa, a facutu ridicule pre natiunalitâti. Daca ele formeza intru adeveru $^2/_3$ in camera, atunci ele sunt majoritatea, si acésta majoritate este atunci de vina, câ ele nu sunt represintate in comissiunea pentru banca. (Aprobare. Ilaritate.)

Se substernu mai multe petitiuni: pentru stergerea remanintieloru urbarile, pentru regularea raporteloru industriarie etc. cari tote se subministra comissiunei petitiunarie.

Col. Széll raporta in numele comissiunei centrali despre projectele de legi pentru prolungirea terminului veniturilor d'in darea de case, consume, tabacu si de cascigulu personalu. — Comissiunea recomenda primirea projecteloru asiè precum le-a modificatu comissiunea financiaria.

Georgiu Urházy raporta totu d'in partea comissiunei centrali, recomendandu camerei votarea conventiunei telegrafice inchiata cu Germani'a.

Ern. Simonyi n'are nemicu contr'a essintici conventiunei, are in contr'a formei, si anume elu ar' fi doritu, ca documentulu originalu, inchiatu cu unu statu strainu sê fia fostu presintatu camerei in limb'a diplomateca, acceptata de intrega Europ'a, adeca in limb'a francesa si nu in cea nemtiésca.

Min. comerc. Gorove spune, câ limb'a documenteloru internatiunale este ce'a primita in conferinti'a preliminara, de pârtile contractanti, si nu este regula, care sê prescria eschisiv'a intrebuintiare a limbei francese in acte internatiunale.

Camer'a primesce conventiunea antâiu in generalu, apoi in specialu, fâra vre-una modificatiune.

Max. Ürményi cetesce raportulu comissiunei pentru petitiuni, despre petitiunile infirate in ordenea dîlei, cari se subministrara apoi parte ministerieloru, parte comissiuniloru concerninti, pentru a fi resolvite.

Siedinti'a se inchia la 12 ore si 20 m. d. m.

VARIETATI.

*** (De la Beiusiu) se scrie, câ, d'in caus'a ploiloru continue, rîurile au crescutu tare, si strica tote puntile si stavilele.

*** (Cetimu) in „Ellenőr", câ comissiunea de immunitate a camerei deputatiloru va tienè mane in 28 cur. siedintia, pre semne in caus'a deputatului Alesandru Romanu.

*** (Denique) stapanii Transilvaniei au reesîtu a cumperà 31 voturi d'in cerculu Monereului (in districtulu Naseudu) pentru Ludovicu Csery, care ar' vrè sê represinte acelu cercu in diet'a pestana. Cei ce au puterea, banii si armele in mana, potu face minuni, ut figura docet.

*** (Cumcâ) principele Muntenegrului este cu totulu neutralu cu privire la rescol'a Morlaciloru, se vede si d'in ace'a, câ, dupa cum spune una foia, principele Niculau a plantatu fruntariele de câtra Dalmati'a cu furce provediute cu inscriptiunea: „Cine va trece d'in colo de furce, va fi spendiuratu de ele!"

*** (Maj. Sa Imperatés'a) va plecà mercuri câtra Triestu in aintea Imperatului.

*** (Brasiovu 22. novembre.) Diu'a onomastica a Maj. Sale imperatesei si reginei Elisabet'a fù celebrata cu cultu bescricescu d'in partea Reuniunei femeeloru romane pentru mai solid'a crescere a secsului femeescu si cu tienerea adunarei anuale a Reuniunei, care urmâ dupa servitiulu divinu. (Gaz.)

*** (Directiunea) asociatiunei nat. d'in Aradu au votatu stipendie urmatoriloru juni romani: Traianu Samboteanu politecnicu in Vien'a 300 fl., Ionu Papu juristu 120 fl., Petru Mihailoviciu jur. 120 fl., Mih. Veliciu stud. gimn. 80 fl., Const. Gligorescu stud. gimn. 80 fl., Ales. Petroviciu stud. gimn. 80 fl,, Ionu Martinescu stud. gimn. 60 fl., Georgiu Leuc'a stud. gimn. 60 fl. v. a.

Sciri electrice.

Pirisu, 24. nov. Imperatorele primì astadi pre Ollivier, si aprobâ motivele pentru cari elu voiesce a se presintà in camera ca deputatu si nu ca ministru.

Madridu, 25. nov. Prim dechiarâ, intr' una adunare a majoritâtii cortesului, cum câ regele italiei si-a datu parol'a, câ ducele de Genov'a va primì candidatiunea. Ambasadorulu Montemar, fiindu regele Italiei morbosu si ministrulu esterneloru absinte, nu pote negotià, dar' candidatiunea ducelui de Genu'a se pote considerà ca oficiale.

Paris, 24. nov. Se dîce, ca Ollivier ar' fi insarcinatu cu formarea cabinetului.

Vien'a, 25. nov. „Presse" scrie, câ dupa reintorcerea Maiestâtii Sale se voru face despusetiuni decidietorie in privinti'a rescolei d'in Dalmati'a, spre care scopu inse numai doue câli sunt deschise: séu sê se sisteze operatiunile, séu sê se ocupe Muntenegrulu. Ambe aru fi inse periculose, cu osebire cea d'in urma aru produce unu resbelu evidentu.

Vien'a, 25. nov. Unu telegramu alu „Pressei" anuncia, câ perderile suferite cu ocasiunea espeditiunei d'in urma sunt: 100 fetiori morti, 200 raniti. Perderile insurgentiloru nu se potu dovedì. Nice unu prisonieru.

Triestu, 25. nov. D'in Cattaro se anuncia, câ rescol'a d'in Crivoscea nordica nu s'a potutu sugrumà pre deplinu, de ora-ce insurgentii s'au retrasu in pârtile neaccessibile ale muntiloru si astu-feliu nu potura fi urmariti. Culmile ocupate, cu osebire planulu de la Dragali, nu s'au potutu sustienè mai multu, d'in caus'a referintieloru terenului si ale timpului, de ace'a trupele s'au retrasu in forturile de la porturi, si cortelulu principalu s'a strapusu la Cattaro. Reinnouirea operatiuniloru va fi fâra resultatu. Pre mai multe puncte insemnate ale culmiloru s'au radicatu case de blocare.

Vien'a, 25. nov. Contele Beust a plecatu câtra Florenti'a pentru a duce felicitârile Majestâtii Sale pentru insanetosiarea regelui Victoru Emanu lu si nascerea principelui de Neapolea. — Angli'a si Franci'a spriginescu propunerile intermediarie ale lui Beust pentru inlaturarea conflictului intre porta si Egipetu.

Florenti'a, 25. nov. Lanza este insarcinatu definitivu cu formarea noului cabinetu, si-reserva inse dreptulu de a primì acésta insarcinare numai dupa una convorbire cu regele.

Berlinu, 26. nov. Se dîce, câ principele de corona prusescu, in caletori'a sa câtra casa, va trece prin Parisu. — Beust se va reintorce acasa pre la finea lunei Diecembre.

Concursu.

Se deschide concursu pentru ocuparea parochiei filiale in comun'a Mermici (Prot. Halmagiului), incorporata cu parochi'a Bodesci.

Concurentii voru avè pana la 30 nov. a. c. a-si tramite recursele loru provediute cu tote documentele, câtra comitetulu parocialu d'in Mermici, unde li se va spune si venitulu de la acésta parochia filiala.

Mermici, 29 otc. 1869.

2—3 *Comitetulu subparochialu.*

Proprietariu, editoriu si redactoru respundietoriu.
ALESANDRU ROMANU.

S'a tiparitu in Pest'a 1869 prin Victoru Hornyánszky Strad'a Idoliloru, Nr. 20.